

Sekretariatet
Daniel Nilsson
Tfn: 063-14 75 71
E-post: daniel.l.nilsson@regionjh.se

2022-03-16

HSN/176/2022

Hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljning av arbetet mot könsrelaterat våld, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck inom hälso- och sjukvården och tandvården

I hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljningsplan för 2022 ingår att följa upp arbetet i hälso- och sjukvården och tandvården avseende mäns våld mot kvinnor, barn som utsätts för våld och/eller upplever våld i familjen, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer (SOSFS 2014:4) fastställer hälso- och sjukvårdens och tandvårdens ansvar inom dessa områden. Dessa föreskrifter och allmänna råd trädde i kraft år 2014 men håller på att uppdateras av Socialstyrelsen under år 2021 och kan då komma att förstärkas. Socialstyrelsen har som ett komplement till dessa föreskrifter tagit fram Handbok våld i syfte att utgöra ett stöd för implementering av SOSFS 2014:4. Denna föreskrift är under revidering och Region Jämtland Härjedalen har nyligen skickat in ett remissvar med synpunkter på den nya versionen.

Region Jämtland Härjedalen har en Övergripande handlingsplan för jämställd och jämlik verksamhet 2021-2022. Handlingsplanen syftar i sin helhet till att förverkliga jämställdhet, jämlikhet, nationella minoriteter och barns rättigheter. Ett av målområdena i handlingsplanen är: Kvalitetsutveckla arbetet inom hälso- och sjukvården och tandvården avseende könsrelaterat våld, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, vilket också är en patientsäkerhetsfråga. Handlingsplanen är nu borttagen från och med 210101 men vi har ändå valt att följa den vid denna uppföljning.

Detta mål stämmer också överens med Europeiska deklARATIONEN för jämställdhet (CEMR) och artikel nummer 22 i denna: Könsrelaterat våld. Undertecknaren av CEMR, varav Region Jämtland Härjedalen är en, förbinder sig att stärka program och insatser mot könsrelaterat våld.

Arbete i Region Jämtland Härjedalen har pågått sedan år 2016, då regeringen beslutade att Socialstyrelsen skulle ge utvecklingsmedel till regionerna, vilket innebar att vi då kunde anställa särskild personal med spetskompetens (två halvtidstjänster) för ändamålet. Det möjliggjorde att Region Jämtland i flera år har kunnat satsa rejält på utbildning,

framtagande av olika rutiner och material för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården samt tandvården för att förbättra upptäckt av våldsutsatta personer och deras barn samt för patientsäker dokumentation av våldsutsatthet. Även för 2022 har vi rekviderat ca 1,1 milj kr i statligt stöd för detta arbete.

3.3.5 Kvalitetsutveckla arbetet inom hälso-och sjukvården och tandvården avseende könsrelaterat våld, våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, vilket också är en patientsäkerhetsfråga

Aktivitet 1

Att framtagna rutiner inom området implementeras i verksamheterna. Webbutbildning i Saba cloud finns för att underlätta implementeringen

- Antal personer som gått Webb utbildningen är 450 stycken.
- När det gäller att ställa frågor om våld till patienter och dokumentera på patientsäkert sätt i journalsystemet så såg vi en ökning under år 2021 med cirka 7 procent jämfört med 2020. Resultatet för år 2021 är 2323 patienter jämfört med 2020 års siffror på 2165 patienter. Det uppsatta målet för år 2021 var 3000 patienter, vilket alltså inte uppnåddes.
- Vi har nu tillgång till ett nytt uppföljningsverktyg i Sisense. Där kan vi se i hur stor utsträckning sjukskrivna personer fått frågan om våld i anslutning till sin sjukskrivning, om det dokumenteras i våldsmallen enligt rutin. Detta har tidigare ej varit möjligt för oss att följa upp. Siffrorna visar att ca 3-3,5 % av dem som är sjukskrivna mer än 30 dagar har fått frågor om våld.

När vi för ca 3 år sedan gjorde en manuell stickprovskontroll av antalet sjukskrivna som fått frågan om våld låg siffran på ca 2 %.

Det har visat sig behövas mer bakgrundsjobb än vad vi först förstod för att få till tillförlitliga siffror i dessa rapporter så arbetet med att kvalitetssäkra siffrorna har pågått under 2021 och är ännu ej helt avslutat.

Aktivitet 2

Delta i länsgemensamt arbete gällande våld i nära relationer.

- Årlig gemensam utbildningsdag med olika teman som anordnas av ledningsgruppen Tillsammans mot våld. Det är Länsstyrelsen, Region Jämtland Härjedalen, Polisen, Åklagarmyndigheten och Socialtjänsten som samverkar. Samverkansdagen i fjol handlade om sekretess vid samverkan för våldsutsatta vuxna (Operation Norrskan) och hölls den 23/9. Landshövdingen Marita Ljung inleder dagen tillsammans med företrädare för myndighetssamverkan Tillsammans mot våld. I år hålls samverkansdagen i april med tema "våld i ungas nära relationer".

Aktivitet 3

Ökad kunskap om forensisk omvårdnad vid omhändertagande av patienter utsatta för sexualbrott

- När det gäller forensisk omvårdnad så ligger nu NCK´s (nationellt centrum för kvinnofrid) utbildningsmaterial om spårsäkring i Saba Cloud. Det är en instruktionsfilm för personalen om hur man använder ”rape-kit” vid sexuella övergrepp. From september 2021 finns den tillgänglig i Saba Cloud.

Aktivitet 4

Utbildning om våld i nära relationer ingår i chefsutbildningen

Anneli Ekman, enhetschef på HR-enheten, har en introduktion för nya chefer där viss information om Våld i nära relationer ingår.

Aktivitet 5

Utbildning om våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld under AT tjänst

- Vi träffar AT läkarna och utbildar dem om Våld i Nära relationer och barn som far illa.

Aktivitet 6

Höja kunskapsnivån om hedersrelaterat våld och förtryck. E-utbildning med baskunskaper finns i Saba Cloud.

- Antal som gått E-utbildning om heder är 19 st
- Sedan 2021 har frågan om hedersrelaterat våld och förtryck fått en tydligare plats än tidigare när vi utbildar vårdpersonal om Våld i nära relationer.

Aktivitet 7

Fortsatt myndighetssamarbete kring Barnahus för ett samlat, likvärdigt och tryggt samhällsstöd för brottsutsatta barn.

- Från 13/1 till 17/11 2021 hade Barnahus 35 planerade samrådsmöten. 152 stycken polisanmälningar där 194 barn var involverade hanterades. I de flesta anmälningarna är det en närstående person till barnet som misstänks.

Misstänkta

- Pappa 45st
- Mamma 9 st
- Styvpappa 6 st
- Styvmamma 1 st
- Syskon 1 st
- Släkting 4 st
- Annan/okänd 75 st

Under kategorin annan/okänd är
Sexuellt ofredande

Olaga integritetsintrång-spridning av bilder.
Våldsbrott, Olaga hot,
Ofredande tex hatbrott/uppmanas att ta sitt liv.
Utnyttjande av barn för sexuell posering.

Carina Frykman deltar i arbetsgruppen för Barnahus samt styr- och ledningsgruppen för denna. I dessa grupper sitter också representanter från polisen, åklagarkammaren samt socialtjänsten för att samverka ska bli så bra som möjligt. Carina har också kontinuerlig kontakt med Barnahus-samordnarna. Regionens medverkan på samrådsmötena från BUP och BUM har varit i princip 100%, BUM,s sjuksköterska har kontakt med kvinnokliniken vid behov.

Aktivitet 8

Myndighetssamverkan kring personer över 18 år som utsatts för våld i nära relation (operation Norrsken)

- Under 2020 startades projektet Operation Norrsken som är en operativ myndighetssamverkan för enskilda personer över 18 år som är våldsutsatta. Liknande Barnahus-konceptet med samrådsmöten i gång i veckan. Detta projekt håller på till 2022 och håller nu på och utvärderas. Denna samverkan bedrivs mellan polis, socialtjänst och regionen, vid behov kan åklagarkammaren vidtalas. Vi startade med samrådsmötena den 17/3 - 21
- Vi har träffats varje vecka förutom under 4 veckor under sommaren. Det är i princip 100% närvaro från alla i gruppen. Vi har hanterat 60 ärenden. De har varit 30 stycken med samtycke och 30 stycken avidentifierade.
- Samrådsmötena har initierats främst från socialtjänsten.
- Under året har vi informerat om operation Norrsken på olika sätt, vi har blivit intervjuade av P4 Jämtland, vi har också haft en artikel i Jämtlands tidning. Regionens kommunikationsavdelning gjorde en kort film om operation Norrsken som sedan visades i Östersunds kommun och på polisen i Östersund.
- SKR har skrivit om Operation Norrsken på sin hemsida.
- Vi deltog i NCK (nationellt centrum för kvinnofrids) booster dagar och fick möjligheten att berätta om denna verksamhet som ett gott exempel.

Övrigt arbete som genomförts

Ett sätt att genomföra utbildningar under pandemin blev via digital teknik och på detta sätt har kompetensutveckling skett för exempelvis medarbetare inom primärvården, för AT-läkare, distriktssköterskor och samtlig ambulanspersonal. Även tillfällen med kompetenshöjning har skett genom utbildningstillfällen på vårdenheter inom slutenvården.

- Framtagande av checklista för orosanmälan, ffa med tanke på personal inom Ambulansen, samt annan vårdpersonal som arbetar kvällar och helger. Syftet var att ha en enkel manual för hur detta hanteras även under jourtid.
- Under vecka 47 anordnade vi vår årliga uppmärksamhetsvecka mot våld. Vi hade då utbildning om prostitution och människohandel med Simon Häggström.

- Alla från gruppen operation Norrskan var med och informerade om deras arbete. Personal från CMV (Centrum mot våld) berättade om deras nya satsning för män som vill sluta köpa sex KAST mottagningen.
- Samordnarna sitter med i olika grupper både internt och externt.

År 2020, innan pandemin bröt ut dvs under januari-februari 2020 genomförde vi en hel del kompetensutveckling för vårdpersonal inom området mäns våld mot kvinnor inklusive prostitution och människohandel för sexuella ändamål och även könsstympning för yrkesverksamma inom hälso- och sjukvården. Men i samband med utbrottet av Corona/covid-19 minskade möjligheterna när det gäller att arrangera dessa utbildningar för vårdpersonalen. Dels var vårdpersonalen belastad på grund av pandemin och dels kunde vi inte ha den typ av fysiska utbildningstillfällen som vi vanligen genomförde.

Under hösten påbörjades arbetet med att utbilda personal i "Sexit" - en samtalsmetod för att bättre upptäcka våldsutsatthet / våldsutövande hos unga. Detta arbete drivs ffa av handläggaren för område sexuell och reproduktiv hälsa, men vi har varit med och finansierat en del utbildningsmaterial och ser detta som ett mycket viktigt verktyg för personal på t.ex ungdomsmottagningarna och BUP.

Framtid

Under 2021 startades verksamheten med hälsosamtal för att förebygga ohälsa på länets hälsocentraler. Fr.o.m i år är hela länet med i det arbetet. Eftersom flera studier påvisar kopplingar mellan våldsutsatthet och ohälsa, till exempel ökad förekomst av stress, riskbruk av alkohol, hjärtinfarkt, sömnsvårigheter, oro, ångest, depression, suicidtankar, suicidförsök etcetera så har vi börjat titta på möjligheterna om det skulle gå att även inkludera denna typ av frågor i hälsosamtalet.

Även rapporten Att fråga om våldsutsatthet som en del av anamnesen (NCK 2014) påvisar vikten av att ställa frågor om våldsutsatthet inom hälso- och sjukvården. I denna rapport rekommenderas till exempel att frågan om våldsutsatthet kan ses som en följdfråga vid stress. Riskbruk/missbruk av alkohol rekommenderas i rapporten också att följas av frågor kring utsatthet och våld, kanske även frågan om rökning. Ett kringskuret och kontrollerat liv kan också manifesteras sig i ätstörningar, övervikt och bristande möjlighet till motion. I nuläget ingår inga direkta frågor om våldsutsatthet i hälsosamtalens frågeunderlag. Däremot finns kunskapsunderlag ang våld i nära relationer med i det utbildningsmaterial som samtalsledarna tar del av. Vår förhoppning är att arbetet med tiden ska vidareutvecklas så att även riktade frågor om våldsutsatthet ingår.

Eftersom måluppfyllelsen när det gäller att ställa frågor om våld till patienterna inte uppnåtts, samtidigt som fler områden än tidigare är utpekade som prioriterade områden där frågorna ska ställas på rutin behöver mer kraft läggas på att utbilda personalen i dessa frågor. Vi har tidigare lagt mycket tid på att internutbilda, men särskilt slutenvården har svårt att samla personalen vid t.ex APT varför vi oftast når ett fåtal av personalen. Dessa insatser blir därför ibland ineffektiva. Det finns en webb-utbildning i SabaCloud som är framtagen för att underlätta implementeringen men denna har använts i begränsad

uppfattning. Arbete pågår för att denna webb-utbildning läggs som obligatorium för personal på de områden som ska fråga på rutin, dvs Mödrahälsovården, BUP, Psykiatri, Område Kvinna, Akutområdet, Tandvården samt även Primärvården (handlägger stora delar av sjukskrivningsärendena).

Vi ser en stor utmaning i att hälso- och sjukvården utifrån nya Barnfridsbrottet (from 210801) särskilt ska beakta barns behov av information, råd och stöd om barnets förälder eller någon annan vuxen som barnet varaktigt bor tillsammans med utsätter eller har utsatt barnet eller någon närstående till barnet för våld eller andra övergrepp. Socialstyrelsen har skrivit ett meddelandeblad, Nya bestämmelser om förebyggande av våld i nära relationer och om barnfridsbrott. Detta blad har mailats ut till vissa verksamheter samt ligger i regionens dokumenthanteringssystem så det ska vara lätt för personalen att hitta informationen. De har också tagits upp för diskussion i rådet för jämställd och jämlik verksamhet.